

Виданє Р. У. П. — Ч. 1.

Самостійна * *
Україна

ПРОМОВА.

Ціна 20 сот.

ЛЬВІВ 1900.

Видає Е. Косевич.

З „Друкарні Удільової“ ул. Ліндого ч. 8.

I.

Кінець XIX віку визначився з'явищами, що характеризують новий зворот в історії людськості. Сі з'явища свідчать за те, що п'ятий акт великої історичної трагедії, званої „боротьбою націй“, вже почався і закінчення наближається. Ті з'явища — се зоружені повстання зневолених націй проти націй-гнобителів. На наших очах відбулися криваві повстання Вірмен, Кретьян-Греків, Кубанців і нарешті Босерів. Коли ще поглянути на тую більше чи менше гостру боротьбу — у її перших фазах — яку провадять зрабовані народи Австрії, Росії, та Туреччини проти націй-панів, на той смертельний антагонізм, який існує поміж Німцями й Французами, Англічанами й Росіянами, коли зважити, яку страшну масу регулярного війська утримують ворожі поміж себе нації, то стане зовсім очевидним, що всесвітове національне питання вже зовсім досягло, хоч і далеко стоїть від необхідного, дійсного та справедливого розв'язання. Проте шлях до розв'язання єдино можливий, певний і хосенний показали нації, що вже повстали проти чужого пановання, у якій-би формі політичного верховенства воно ні виявлялося, і сей шлях єсть противний Гаагській конференції.

Ми визнаємо, що наш нарід теж перебуває у становищі зрабованої нації.

Отже коли справедливо, що кожна нація з огляду на міжнародні відносини хоче вилитись у форму незалежної, самостійної держави; коли справедливо, що тільки держава одноплеменного національного змісту може дати своїм членам нічим необмежану змогу всестороннього розвитку духового і осягнення найлішого матеріального гаразду; коли справедливо, що пишній розцвіт індивідуальності можливий тільки в державі, для якої плекання індивідуальності єсть метою, — тоді стане зовсім зрозумілим, що державна самостійність єсть головна умова існування нації, а державна незалежність єсть національним ідеалом в сфері міжнаціональних відносин.

Отже виникає питання, чи визволення національне можливе для нас?

П'ятий акт драми ще не наступив для нашої нації: вона переживає ще й досі довгий і важкий антракт у своїй історії: За коном щось дієть ся, йде якась пильна праця, від часу до часу грюкотить грім, але завіса ще не підняла ся. Антракт власне починаєть ся з 1654 року, коли українська республіка злучила ся з московською монархією політичною унією. З того часу українська нація політично й культурно помаду завмирає, старі форми життя зникають, республіканська свобода нівечить ся, нація зне-

сплюєть ся, гине, але потім знов відроджуєть ся, з під попелу старовини виника ідея нової України, ідея, що має перетворитись у плоть і кров, зробитися конкретні форми.

З часу Переяславської конституції минуло сьогодні 247 років, незабаром Росія справляти ме 250-літній ювілей сеї події.

Коли доводить ся нам іти на свої збори під допитливими поглядами цілої фаланги правительственних шпіонів, коли Українцєви не вільно признаватись до своєї національности, і коли любити вітчизну рівнозначно, що бути державним зрадником, тоді зовсім до речі виникає повне обурення питання, яким правом російське царське правительство поводить ся з нами на нашій власній території, наче з своїми рабами? Яким правом відносно нас, тубольців своєї країни, видано закон з 17. мая 1876 року, що засуджує нашу національність на смерть? На підставі якого права на всіх урядах нашої країни урядовцями призначено виключно Росіян (Москалів) або змоскалізованих ренегатів? На ґрунті якого права з наших дітей готують по школах заклятих ворогів і ненависників нашому народови? Через що навіть у церкві панує мова наших гнобителїв? Яким правом правительство російське здерті з нас гроші витрачає на користь російської нації, плекаючи й підтримуючи її науку, штуку, літературу, промисловість і т. д.? І нарешті найголовнїйше, чи має право

царське правительство взагалі видавати для нас закони, універсали та адміністраційні засади?

Чи становище царського правительства відносно нас єсть становище права чи тільки сили, насилля? Відомо гаразд, що ми власновільно прийшли до політичної унії з московською державою і заступником її — царським правительством. Ся власновільність, на думку наших неприхильників, забороняє нам нарікати на несправедливість того, що нам дієть ся, бо ми ніби самі того хотіли, самі обрали собі те правительство. Се твердження примушує нас розглянути природу й характер угоди з 1654 року.

Держава наших предків злучила ся з московською державою „як рівний з рівним“ і як „вільний з вільним“, каже тогочасна формула, се-б то, дві окремі держави, цілком незалежні одна від другої, що-до свого внутрішнього устрою, схотіли з'єднати ся для осягнення певних міжнародних цілей.

Виникає питання, чи по злуці сих двох держав обидві вони зникли, а намісць їх почала існувати третя держава, наступниця тих двох? Чи, навпаки, не дивлячись на злуку, обидві держави існують поруч себе? І коли так, то який вплив мала злука на обидві держави з погляду міжнародного права. Сучасна наука міжнародного права вчить, що держава може бути як простою, так і зложною. Вона каже, що дві або кілька держав можуть

стати між собою до злуки і сформувати „спілку держав“ (Staatenbund). Спілка держав — се така форма злучення, при якій шанованнє і підляганнє спільним інституціям не тільки не виключає внутрішньої і надвірньої самостійности злучених держав, але навпаки оберіганнє теї самостійности стає метою злучених держав. Держави — члени спілки зберігають право міжнародних зносин поруч із заступництвом цілої спілки. Усі вони мають право поокремо завязувати конвенції та посилати послів, аби тільки їх міжнародні зносини не мали на меті шкодити інтересам цілої спілки або окремих членів. Така спілка цілком можлива не тільки поміж державами, що мають однакий політичний устрій, але й з ріжними формами державного устрою, і не перестає існувати навіть тоді, коли в одній з держав змінюєть ся форма правління, або вмирає пануюча дінастія. Сим особливо „спілка держав“ відріжняєть ся від так званої „реальної унії держав“, яка може існувати тільки поміж монархічними державами і раз-у-раз може перекоротити своє існуваннє, аби вимерла дінастія. Спілка держав виникає із взаємної згоди держав, що стають до спілки. Зразком „спілки держав“ можуть бути: Північно-американські Злучені Держави, Швайцарська Спілка і найбільше Германська Спілка.

Якже злучила ся держава московська з державою українською? Шляхом погодженнє,

а погодження те вилило ся у формі, т. зв. „переяславських статей“.

Переяславський контракт так формулював взаємні і обоюльні відносини держав (наводимо головніші пункти, надаючи їм характер сучасних висловів):

1) Влада законодавча і адміністративна належить ся гетьманському правительству без участі і втручання царського правительства.

2) Українська держава має своє окреме самостійне військо.

4) Суб'єкт неукраїнської національності не може бути на уряді в державі українській. Виключення становлять контрольні урядники, що доглядають певність збирання данини на користь московського царя.

6) Українська держава має право обирати собі главу держави по власній уподобі, лише сповіщаючи царське правительство про своє обрання.

13) Незломність стародавніх прав, як свіцьких так і духовних осіб, і не втручання царського правительства у внутрішнє життя української республіки.

14) Право гетьманського правительства вільних міжнародних зносин з чужинними державами.

Аналізуючи єї постанови Переяславської конституції приходимо до висновку, що в ній суть усі ті прикмети, які характеризують „спілку

держав". Таким чином, головніший закид, який роблять нам наші суперечники, нильнуючи довести нам безвиглядність наших стремлінь, закид, ніби ми ніколи не складали держави і через те не маємо під собою історичної підстави, — є тільки впливом неуцтва й незнання ані історії, ані права. Через увесь час свого історичного існування нація наша з найбільшими усиллями нильнує вилитись у форму держави самоїїної і незалежної. Коли навіть поминути удільні часи, де окремі галузі нашої нації складали окремі держави, то перед нами виникає і литовсько-руське князівство, де геній нашого народу був культурним фактором, і найголовніше галицько-руське королівство, спробунок злучити до купи усї галузі, усї гілки нашого народу ув одній суцільній державі, спробунок, повторений далеко пізнійше Богданом Хмельницьким і ще раз — Іваном Мазею.

Таким чином українська держава в тій формі, у якій вона сформована і уконституована Хмельницьким, є справді державою з погляду межинаціонального права. Суперечники наші ще закидають нам і те, що українська республіка, сформована Переяславською умовою, не була самоїїною державою, бо платила „данину“ царському правительству. Коли й так, то все-ж навіть з їх погляду українська республіка була наїв незалежною державою на зразок Болгарії, колись Сербії та інших бал-

канських держав. Але півнезалежні держави відзначають ся тим, що не мають права межинародніх зносин з надвірнього боку: тим часом Переяславська конституція надавала се право українській державі. Якже проте розуміти ту „данину“, що платила українська республіка московській монархії. Годі розв'язати се питання з погляду сучасної науки міжнароднього права, бо вона не знає і не уявляє собі такої держави, яка-б, маючи атрибути самостійної, платила „данину“, як з другого боку не може припустити, щоб півнезалежна держава користувалась правом засилати послів. Се дасть ся пояснити тільки тоді, коли згідно з текстом конституції ми приймемо, що „данина“ давала ся не державі московській, а цареві московському, яко протекторови особливого роду, бо держава українська від спілки з московською виразно бажала тільки „протекції“, а не підданства. З сього погляду та „данина“ має значінне вкладки до спільної скарбниці, призначеної для міжнародних зносин спільної ваги. Такий характер стверджується ще й тим, що українська держава не була завойована московською монархією, або придбана дипломатичним шляхом як Польща, а злучаючись з московською монархією, не поступила ся ані одним з своїх державних або республіканських прав, і устрій московської монархії для української держави був зовсім байдужний. Переяславська конституція була стверджена о-

бома контрагентами: народом українським і царем московським на вічні часи. Московські царі чи імператори не виповнили своїх обов'язків по конституції 1654 року і поводять ся нині з нами так, наче Переяславська конституція ніколи й не існувала. Вони чинять з нами так, наче наша нація зрекла ся своїх державних прав, віддала ся на ласку російським імператорам і згодила ся поділити однакову долю з Росіянами, що самі обрали собі царів. Але наш нарід ні сам, ні через своє правительство ніколи не давав такої згоди і ніколи не зрікав ся прав, що належать ся йому по Переяславській конституції. Через те Переяславська умова єсть обов'язкова для обох контрагентів: монархії московської і республіки української на підставі засади, що ніяка умова не може бути знищена або змінена однобічною волею одного контрагента без виразно висловленої згоди другого. Через те „Единая недѣлимая Россія“ для нас не існує! Для нас обов'язкова тільки держава московська, і всеросійський імператор має для нас менш ваги ніж московський цар. Так каже право! Та в дійсности ніякої ваги не має Переяславська конституція, всеросійські імператори єть наші необмежовані пани, а Переяславська конституція тільки „історичним актом“ та й годі. Якже з погляду права віднести ся до такого знуцання над правом? Коли один з контрагентів, каже право, переступив контракт, то

другому контрагентови лишається на вибір: або вимагати від свого контрагента виконання контракту у тому розмірі й напрямку, у якому він був прийнятий обома їми, або визнавши контракт зломаним у всіх його частинах, зірвати усякі зносини з контрагентом.

І тоді вже єсть панованне сили, але не вплив права.

Наші суперечники можуть відповісти нам, що хоч справді контракт був повернений у нівець насильями, облудою й підступом одного з контрагентів, але другий контрагент вже згубив не тільки право розпоряджатися своєю долею, але навіть право протестувати, бо своїм довговіковим мовчанням він освятив неправні вчинки, і те, що було придбане кривдою, на підставі задавнення зробилося правним. Через те вже пізно відшукувати колишні права.

Але в тім розміркованню не має ані крихітки правди. Перше: не може бути придбане на підставі задавнення те, що захоплене грабівницьким або злодіяцьким шляхом. Друге: розумінне про задавнення не може відноситись до зневолення свободи. Задавнення може мати вагу тільки в правних відносинах, але не в безправних, а такі відносини московської монархії до української республіки. У міжнародних відносинах задавнення може мати місце тільки відносно тих націй, що вже вимирають, що вже не мають життєвої сили, бо доки нація

живе, доки відчуває себе живою і сильною, доти нема місця для задавнення. Але мимо того розмова про задавнення не може грати ніякої ролі, бо наш нарід своїми завжденними протестами проти пановання Москви (Дорошенко, Мазепа, Кирило-Методієвське брацтво, Шевченко, селянські повстання 80-х років і т. д.) перервав течію задавнення, давши напрям розвизати суперечку про обовязковість Переяславської конституції тим способом, який може уважатись єдино дійсним і серйозним, се-б то, силою. Та навіть коли-б ми не бачили у нашій історії безупинних протестів, то й тоді наше власне існування єсть протест проти насилля не тільки над нами, але й над нашими предками, воно перериває течію задавнення, воно накладає на нас обовязок розбити пута рабства, щоб — спадкоємці Богдана Хмельницького — ми по праву могли користуватись нашою спадщиною!

II.

Але коли ми маємо досить правних підстав для повернення Переяславської конституції і визволення зрабованої волі, то чи так стоїть питання про фізичні і матерьяльні засоби для осягнення нашої мети?

Наші суперечники кажуть, що логіка подій, напрям і течія життя з непереможною силою

путь до повного вимирання, до повного вна-
родовлення нашої нації.

Над нами висить чорний стяг, а на йому
написано:

„Смерть політична, смерть національна,
смерть культурна для української нації?“

Се не є самі слова: зміст їм відповідає.

Коли в українській держави відібрано право
бути державою, то поодинокі члени колишньої
республіки позбули ся усіх елементарних полі-
тичних прав людини. Колишній український
республіканець має менше прав ніж нинішній
найостатніший московський наймит. Правитель-
ство чужинців розпоряджаєть ся на території
колишньої української республіки наче в заво-
йованій свіжо країні! висмокрує остатні сили,
висмикує ліпших борців, здирає остатній гріш
з бідного народу. Урядовці з чужинців обієли
Україну і зневажають той люд, на кошт якого
годують ся. Непокірливі тубольці погорджують
ся невимовно, а небезпечні з них засилають ся
на Сібір. Законами російської імперії зважаєть
ся право совісти, погорджуєть ся право
свободи особистої, ганьбять ся навіть недотор-
каність тіла. Колишній протектор української
республіки перемінив ся нині на правного ти-
рана, якому належить ся необмежоване право
над життям і смертю кожного з Українців. Цар-
ський Закон з 17 мая 1876 року наложив забо-
рону на саму мову спадкоємців Переяловської

конституції і вона вигнана з школи й суду, церкви й адміністрації. Потомство Павлюка, Коєнського, Хмельницького й Мазени вже збавлене права мати свою літературу, свою пресу: йому загадано навіть у сфері духовій працювати на свого пана. Таким чином українська нація платить „данину“ не тільки матеріальними добрами, але навіть психіку та інтелект її експлуатують на користь чужинців. І не тільки панує над Україною цар-чужинець, але й сам Бог зробив ся чужинцем і не вміє української мови. Просвіта заведбана, культура зівечена і темрява панує скрізь по Україні. І через 247 років по Переяславській конституції „вільний і рівний“ Українець відграє ще гіршу роль ніж колишній ілот, бо в ілота не вимагали принаймній інтелектуальної „данини“, бо від ілота не вимагали любови й прихильности до своїх гнобителів, бо ілот розумів свій гніт, Українець же тільки: відчуває його. Така то є логіка подій і такі її наслідки. І от посеред таких лихих обставин ми зійшли ся до купи, ми згромадили ся ув одну сімю, перейняті великим болем та жалем до тих страждань, що в щерть наповнили народню душу і — хай навпаки логіці подій ми виписали на своєму прапорі: „Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від гір карпатських аж по кавказькі.“

Чи не захоплюємось ми?!

Чи не єсть сей ідеал наш однією з тих

пишних, святих ілюзій, якими живе людськість, на які сподівається, та які розливаються зараз, скоро схочеш їх здійснити?

Може наша пристрасна любов до України підказала нам думку безглузду, безпідставну?

І чи можемо ми надіятись на симпатії широкого суспільства українського?

І, головне, чи здійснення цього бажання буде хосенне для нашої нації?

Здебільшого, яко головний аргумент проти нашого права на національне існування, проти нашого права на самостійність державну — виставляють те, що ми не маємо історичної традиції, не маємо минулого. На цьому аргументі не спиняти мемовсь через те, що помилковість його вже доведена нами попереду, теж і через те, що відсутність державно-історичної минувшини не може мати ніякого значіння для дукої, бадьорої нації, що відчула свою силу і хоче скористуватись своїм „правом сильного“. Для нас далеко важнійший другий аргумент — се закид, що нація наша безсила, некультурна й інертна. Хиба може, кажуть нам, темна незорганізована, розбита маса, неодушевлена ніякою ідеєю — творить історію при сучасних обставинах життя? Хиба тая маса відчуває національний або політичний гніт? Горетка божевільних може тільки сьмішити, але не викликати симпатій навіть поміж інтелігенцією, бо ціла українська інтелігенція охочо без протесту йде шляхом винаро-

довлення, а за нею й культурнійші одиниці з народу. Та й врешті, хиба українська національність не є тільки різноманітністю російської? Коли-б навіть було доведено, що ми тільки різноманітність російської нації, то й тоді пелюдецькі відносини Росиян до нас освячують нашу до їх ненависть і наше моральне право убити насильника, оборонючись від насилля. Кров, коли вона пролита братньою рукою, ще дужче благає о помету, бо то брата кров! Нехай вчені розшукують, хто був кому родичем, — ображене чуття нації і кривда цілого народу гидуєть визнати моральні звязки з російською нацією! Через те ми можемо обговорювати тільки засоби і способи боротьби.

І так ми некультурні. Се безперечно правда: наша нація некультурна. Власне, культурність її єсть історична, бо вона замерла на тім ступіню, на яким вона була ще у XVII ст. Се правда, що нація наша в загальній культурности з часу конетитуції 1654 року поступила дуже мало наперед, а з багатьох поглядів вона мусіла вернутись до нижчих форм життя, як політичного, як і соціального. Усі ті релігійно-культурні рухи, що були наслідком високої освічености й хвилювали наше суспільство у XVII віці, обіцяли статись джерелом не тільки свободи совісти, але й свободи політичної. Усі ті рухи були задавлені силоміць, були знівечені навіть елементарні політичні права, як право особистої

свободи (паньщина), і нація кинена у безодню темряви. Тоді була вбита стародавня культурність української нації, культурність так інтензивна, що кількома своїми проміями вона змогла нокликати до життя і могутности націю нинішних наших господарів.

Еге! Нині наші маси некультурні, але в самім факті нашої некультурности знаходимо ми найліпший, наймогутнійший, найінтензивнійший аргумент і підставу до того, щоб політичне визволене нашої нації поставити своїм ідеалом! Бо хіба можливий для нашої нації поступ і освіта доти, доки нація не мати ме права розпоряджатись собою і доки темрява єсть спосіб держати нащу націю у неволі!? Доки ми не здобудемо собі політичних і державних прав, доти ми не мати мем змоги уладнати стан річий у себе дома до нашої уподоби, бо інтерес наших господарів єсть цілком супротивлений нашим інтересам, бо росплющенне очей у рабів єсть небезпечне для панів. Сю останню задачу мусить узяти на себе національна інтелігенція. Се її право і її обовязок.

А в історії української нації інтелігенція її раз-у-раз грала ганебну її соромицьку ролю. Зраджувала, ворохобила, інтригувала, але ніколи не служила свому народови, ніколи не уважала своїх інтересів в інтересах цілої нації, ніколи не хотіла добачати спільности тих інтересів. На очах історії спільна, освічена і культурна

інтелігенція України прийняла в XVI і XVII віках польську національність, і усі оті Четвертинські, Чорторійські, Вишневецькі та Тишкевичі — плоть від плоти нашої і кість від костий наших. Тоді сильним і могутнім замахом український нарід породив нову інтелігенцію. Ся друга прийняла російську національність протягом XVIII і XIX в. і всі оті Безбородьки, Прокоповичі, Яворські, Прощинські, усі оті Гоголі, Гнідичі, Потапенки, Короленки — і „ім же ність числа“ — усі вони наша кров. Нарід знову лишить ся без інтелігенції, інтелігенція покинула його в найгірші, найтяжчі часи його існування. Чи можемо зрівняти війну, пошесть навіть із отсим масовим відступництвом інтелігенції? І війна і пошесть — вони косять без розбору і учених і темних, бідних і богатих, відступництво забрало цвіт нації — найкультурнійшу її веретву.

Се були такі дві страти, що годі знайти їм рівні в історії якої-будь іншої нації. Але український нарід здобув у собі досить сили, щоб навіть посеред найгірших обставин політичних, економічних та національних витворити собі нову третю інтелігенцію. Еволюція українського інтелігента третьої формації ще не укінчила ся, але характерна його прикмета служенне своєму власному народови відбила ся в ньому з повною силою. Отже коли третя інтелігенція має органічні звязки з українською

нацією, коли вона єсть заступником українського народу, єдино-свідомою частиною української нації, то стерно національного корабля належить ся їй. Годі через те казати, ніби маса українського суспільства не має нічого спільного з остаточною формацією своєї інтелігенції — українська інтелігенція єсть само суспільство у мініятурі, стремління суспільства се стремління інтелігенції, пориви інтелігенції — се пориви й сімпатії цілого суспільства.

А коли так, то ми стаємо око в око з питанням: „Коли українська інтелігенція є, коли вона заступник суспільства, коли вона бореться, то чому ми не чуємо про сю боротьбу, не бачимо наслідків її і навіть нічого не відаємо й про те, за що власне бореться та нова інтелігенція?“

Годі ось тут докладно відповісти на всі оті питання. Одно можна сказати, що першовістника сучасного політичного українства — Шевченка не зрозуміло ані його власне покоління, ані поблизькі до нього. Коли Шевченко своїми стражданнями й смертю освятив шлях боротьби за волю політичну, національну та економічну українського народу, то поблизькі до нього покоління з так званого українофільського табору на своїм прапорі написали: „Робім так, щоб ніхто, ніколи, нігде не бачив нашої роботи!“ Сі покоління „білих горлиць“ своїм псевдо-патріотизмом деморалізували ціле укра-

їнське суспільство в протязі півстоліття. Налякані стражданнями Шевченка, а почасти й прикростями, яких зазнали його товариші, сі покоління виплекали цілий культ страхополохства, виробили цілу релігію лояльності, сі покоління своїм нечуванним сервілізмом своєю безідейністю, своєю незвичайною інертністю відіпхнули від себе цілий ряд рухів молодіжи, що стояла на українсько-національному ґрунті. Сі покоління зробили український рух чимсь ганебним, чимсь сьмішним, чимсь обскурантним! Сі покоління надали українофільству характер недоношеної розумом етнографічної теорії. Сі покоління самі найлініше назвали себе українофілами, себто людьми, що сімпатизують Україні. Вони не хотіли навіть звати себе Українцями. Тактика й політика українофілів довела до того, що ціла молада Україна з відразою від тих одсахнула ся, сімпатій же старої України вони не змогли собі приєднати. Таким чином українофіли лишили ся без потомства, і сучасна молада Україна уважає себе безпосереднім спадкоємцем Шевченка, а її традиції йдуть до Мазепи, Хмельницького та короля Данила минаючи українофілів. Між моладою Україною й українофілами не має ніяких звязків — крім однієї страшної і фатальної звязі — своєю кровю заплатити за помилки попередників.

Часи вишиваних сорочок, свити та горілки минули і ніколи вже не вернуть ся. Третя У-

країнська інтелігенція стає до боротьби за свій парід, до боротьби кривавої і безщадної. Вона вірить у сили свої і національні, і вона винить свій обовязок. Вона вишнеє на своєму прапорі єї слова: „**Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпатів аж по Кавказ.**“ Вона віддає себе на служенне сьому великому ідеалови і доки хоч на однім клапті української території панувати ме чужинець, доти українська інтелігенція не покладе оружя, доти усеї покоління Українців йти муь на війну. Війна провадити меть ся усеїма засобами, і боротьба культурна уважаєть ся тажже відповідною, як і боротьба фізичною силою. Потреба боротьби впливає з факту нашого національного істнування. Нехай наша історія сумна й невідрадна, нехай ми некультурні, нехай наші маси темні подурені, ми все-ж істнуємо і хочемо далі істнувати. І не тільки істнувати як живі істоти, ми хочемо жити як люди, як громадяне, як члени вільної нації. Наше багато — цілих 30 мілліонів. Нам належить ся будуччина, бо зовсім не можливо, щоб 1/30 частина усеїї людности, ціла велика нація могла зникнути, могла бути задушеною, коли вона спроможна воювати з цілим сьвітом! Ми істнуєм, ми відчуваєм своє істнуванне і своє індивідуальне національне „я“. Наша нація у своєму історичному часто була не солідарною поміж окремими своїми частинами, але нині увесь цвіт української

нації по всіх частинах України живе однією думкою, однією мрією, однією надією; „Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпатів аж по Кавказ“. Нині ми всі солідарні, бо зрозуміли, через що були в нас і Берестечки і Полтава. Ми відродилися з ґрунту наскрізь напоєного кровю наших предків, що лягли в боротьбі за волю України, ми висали з молоком наших матірок стародавню любов нашої нації до вітчизни і її свободи і ненависть до насилля над нами. Як не можна спинити річку, що зламавши кригу на весні бурхливо несесться до моря, так не можна спинити націю, що ламає свої кайдани, прокинувшись до життя. Наша нація ступила на новий шлях життя, а ми мусимо стати на її чолі, щоб вести до здійснення великого ідеалу. Але ми мусимо пам'ятати, що ми тільки передтечі того великого, що йде за нами, ми тільки оповіщуємо його сялу, ми тільки його післанці. Сей великий — увесь нарід український.

Але як партія бойова, партія, що виросла на ґрунті історії і єсть партією практичної діяльності, ми з'обов'язані вказати ту найближчу мету, яку ми маємо на оці. Ся мета — повернення нам прав, визначених Переяславською конституцією 1654 року з розширенням її впливу на цілу територію українського народу в Росії. Ми виголошуємо, що ми візьмемо силою те, що нам належить ся по праву, але віднято в нас

теж силою. Наша нація довго нездужала, але нині вже стає до боротьби. Вона добуде собі повну свободу і перший ступінь до неї: Переяславська конституція.

Ми розуміємо, що боротьба буде люта й довга, що ворог безпощадний і дужий. Але ми розуміємо й те, що се вже остатня боротьба, що потім вже ніколи не настане слушний час до нової боротьби. Ніч була довга, але ранок наблизився і ми не попустимо, щоб проміння свободи усіх націй заблищало на наших рабських кайданах: ми розібеємо їх до схід сонця свободи! Ми в остатнє виходимо на історичну арену, і або поборемо, або вьремо... Ми не хочемо довше бути свнухами, не хочемо довше зносити панування чужинців, не хочемо більше зневаги на своїй землі. Нає горетка, але ми сильні нашою любовню до України! Сини України! ми, як той Антей, доторкаючись до землі наберемось усе більшої сили й завзяття. Нає мало, але голос наш дунати ме скрізь по Україні і кожен, в кого ще не спідлене серце, озветь ся до нас, а в кого спідлене, до того ми самі озвемось!

Нехай жахляки та відетупники йдуть, як і йшли до табору наших ворогів, їм не місце поміж нами і ми виголошуємо їх ворогами вітчизни.

Усі, хто на цілій Україні не за нас, ті проти нас. Україна для Вкраїнців, і доки хоч один ворог-чужинець лишить ся на нашій

території, ми не маємо права покласти оружя. І памятаймо, що слава і перемога — се доля борців за народню справу. Вперед! і нехай кожен з нас памятає, що коли він бореться за нарід, то му-сить дбати за весь нарід, щоб цілий нарід не згинув через його необачність.

Вперед! бо нам ні на кого надіятись і нічого озиратись назад!

